

NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENTET
Postboks 8090 Dep
0032 OSLO

Deres ref	Vår ref	Saksbehandler	Dato
	2023/572-2	Brit Skjevling	02.01.2024

FRA VEGA KOMMUNE - NORDLAND. NOU 2023:23 HELHETLIG FORVALTNING AV AKVAKULTUR FOR BÆREKRAFTIG VERDISKAPING

Vega kommune i Nordland viser til høring av NOU 2023: 23 «Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping».

Kommunestyret vedtok i sak 110/23 av 21.12.23 å avgi følgende høringsuttalelse:

Vega kommune forventer en forutsigbar og stabil havbrukspolitikk som bidrar til utvikling av norsk havbruk og kompensere vertskommunene for å legge til rette. Regjeringens oppfølging av havbruksutvalgets anbefalinger må ivareta dette. Utviklingen av havbruksnæringen er for mange fjord- og kystkommuner det samme som utvikling av lokalsamfunnene. Arbeidsplassene innen havbruk utgjør fremtidsrettede sysselsetting som er stabil, og som kan utvikles til flere arbeidsplasser over tid. Samtidig forsterker vi og bygger ny leverandørnæring på skuldrene til havbruksnæringen.

Forutsigbare og stabile rammevilkår for sektoren som legger utvikling og vekst til grunn, er svært viktige distriktpolitiske virkemidler. Vega kommune vil gi utvalget honnør for en god gjennomgang av tillatelsessystemet i havbruk. Hovedlinjene i NOU-en bekrefter at dagens tillatelsessystem og forvaltning på mange måter fungerer godt, og er en av grunnene til næringens suksess. Både med tanke på utforming og oppfølging av regelverk fra næringsaktører og myndigheter. Videre anser vi det som fornuftig at utvalget har utformet sin utredning teknologinøytral. Vega kommune ser at dagens regelverk ikke er tilpasset ønsket om bærekraftig vekst (produktivitet, lønnsomhet og mindre miljømessig fotavtrykk), teknologisk utvikling og nye produksjonsformer, eksempelvis lukket produksjon og havbruk til havs. Utvalget foreslår en rekke grep som vil gjøre regelverket mer fremtidsrettet og legge til rette for vekst, teknologisk utvikling og mindre fotavtrykk. Samtidig er utvalget lite konkrete i sine anbefalinger, og videre oppfølging vil kreve en rekke utredninger, høringer og forskriftsendringer i mange av temaene som gjennomgås.

Oppsummering av Vega kommunes viktigste innspill:

1. Vega kommune ønsker vekst i oppdretts- og sjømatnæringene, men bærekraftsynet og Norges naturgitte fortrinn må ivaretas og være førende for utviklingen

2. Vega kommune etterlyser handling og oppfølging av vekst i sjømat- og havbruksnæringene, i stedet for flere rapporter. Det er tid for å iverksette tiltak og prioritere handling, og vi forventer en havbrukspolitikk som bidrar til å oppnå målsettingene i Hurdalsplattformen.
3. Vega kommune er enig med utvalget i at formålsbestemmelsen må uttrykke de mest overordnede og grunnleggende verdiene som akvakulturloven skal fremme, nemlig langsiktig verdiskaping og bærekraft.
4. Vega kommune foreslår at det bør opprettes et nasjonalt Havbruksdirektorat for å sikre en helhetlig havbruksforvaltning.
5. Vega kommune mener at forslaget om økt statlig styring over kommunale sjøområder må forkastes, og det må tilstrebes å sikre kommunene større innflytelse og økt medbestemmelse over utviklingen av egne sjøområder. Vega kommune mener det ville vært mer naturlig å legge til rette for flere interkommunale kystsoneplaner og utvikle kommunenes samarbeid med statsforvalterne slik at dagens utfordringer kan unngås. Videre mener Vega kommune at grunnlaget for den kunnskapsbaserte forvaltningen bør være en offensiv satsing på marine grunnkart langs hele norskekysten.
6. Vega kommune mener det må legges til rette for økt samdrift for å sikre bedre organisering av havbruksaktiviteten langs kysten.
7. Vega kommune støtter utvalgets forslag om definering av produksjonsområder for arter det er naturlig å se i sammenheng, og bruk av branngater for å redusere eventuell smittespredning.
8. Vega kommune er enige med utvalget i at det fortsatt må være krav om tillatelse for å drive akvakultur.
9. Vega kommune mener at ordningen med felles biomassetak mellom produksjonsområder må bestå, en begrensning her vil føre til lavere produktivitet og lavere verdiskaping i næringen.
10. Vega kommune er enige med utvalget i at alle akvakulturtillatelser skal tildeles av statlige myndigheter, og videre at hvis man skal oppnå målsetningene om størst mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer, er det viktig å legge til rette for effektiv akvakulturvirksomhet med forutsigbare rammebetingelser.
11. Vega kommune er svært uenig i forslaget om at tillatelser til undervisningsformål bør avvikles og mener at det heller må legges til rette for økt desentralisert utdanning innen havbruk.
12. Vega kommune er uenig i forslaget om at tillatelser til visningsformål bør avvikles. Visningstillatelsene er viktige for å utvikle god kunnskap om akvakultur hos publikum.
13. Vega kommune mener at det må satses mer på lokal forskning og utvikling som utnytter innovasjonskraften og kompetansen i selskapene for å utvikle morgendagens bærekraftige oppdrett.
14. Vega kommune er enige med utvalget i at det må gjøres mer for å redusere miljøpåvirkningen fra akvakultur og at insentivene til å bidra til bedre miljøtilstand må styrkes. NFKK mener at det må legges bedre til rette for utvikling og bruk av utslippsreducerende teknologi.
15. Vega kommune støtter utvalgets forslag om en egen handlingsregel for drift, der miljøtilstand i hvert produksjonsområde avgjør regimet for drift.
16. Vega kommune er enige i utvalgets forslag om å styrke incentiver til bedre miljøtilstand og fleksibilitet på anleggsnivå.

Vega kommune er enig med utvalget i at formålsbestemmelsen må uttrykke de mest overordnede og grunnleggende verdiene som akvakulturloven skal fremme, nemlig langsiktig verdiskaping og bærekraft. En stor svakhet med utredningen er dessverre at mange av de framlagte forslagene må utredes nærmere, og med prosessen om innføring av grunnrenteskatt friskt i minne, forventer Vega kommune at regjeringen gjennomfører grundige prosesser før eventuelt ny politikk innføres.

Bærekraftig sjømatproduksjon er en av de viktigste næringene langs kysten, og har et stort potensial for videre utvikling og vekst. Sysselsetting i- og verdiskaping fra næringen har bidratt til utvikling av kystsamfunn og til å sikre «lys i husene», og til inntekter til fellesskapet gjennom skatt og kjøp av tillatelser til å drive oppdrett. Aktiviteten har også bidratt til økonomiske ringvirkninger gjennom opprettelsen av lokale leverandørmarkeder.

For mange kystkommuner er utviklingen av havbruksnæringen ensbetydende med utvikling av kystsamfunnene. Det er utfordrende å skape bærekraftige samfunn basert på kompetent arbeidskraft og produktive bedrifter utenfor sentrale strøk. Dette er blant annet godt dokumentert i stortingsmelding 18 (2016–2017) Bærekraftige byar og sterke distrikt og stortingsmelding 29 (2016–2017) Perspektivmeldingen 2017. Havbruk er en av få næringer som i framtiden kan skape høyproduktive arbeidsplasser med god lønnsvevne i mange kystsamfunn. For Vega kommune er derfor havbruk- og sjømatnæringene svært viktige, og det ønskes en bærekraftig vekst. Det betyr at sjømatnæringen må bidra til verdiskaping og arbeidsplasser i kystsamfunn, samtidig som den beskytter miljø og klima.

Bærekraftig utvikling av naturbaserte næringer som lakseoppdrett er særlig avhengig av tilrettelegging og aksept i mange kystsamfunn, og næringen må kompensere for ulemper den påfører kystsamfunnene. Ønsket vekst, som har stor nasjonal oppmerksomhet og prioritet, innebærer et gjensidig behov for å redusere sårbarheten og sikre mer attraktive og velfungerende bo- og arbeidsregioner langs kysten. Videre forutsetter bærekraftig vekst også økt bearbeiding av sjømat på land, støttet av ny teknologi og kompetanse. Utviklingen må ivareta lokale behov og minimalisere slitasten på kystsamfunnene, og bruk av naturressurser må være langsiktig og ivareta interessene til etterslekten. Hurdalsplattformen er klar på at det skal legges til rette for videre vekst i sjømat- og havbruksnæringen for å skape flere arbeidsplasser, mer lokal og nasjonal verdiskaping og bearbeiding. Dette støtter Vega kommune.

Myndighetene må i større grad legge til rette for nye lokale arbeidsplasser basert på norsk sjømat, gjennom blant annet produktutvikling, mer videreførding og bedre markedstilgang for bearbejdede produkter. Videre må eksport av sjømat bli mer bærekraftig, og det må satses på innovasjon og bedre holdbarhet.

Skal kystkommunene legge til rette for vekst gjennom arealtildeling i kystsoneplaner, må den største delen av verdiskapningen komme kysten til gode. I enkelte områder langs den norske kysten er det trangt om plassen, og vi vet at det kan oppstå konflikter mellom næringer. For å lykkes med en balansert vekst i havbruksnæringen må kommunene jobbe med koordinering på tvers av interessenter og samfunnsmaal. Det er viktig at alle sjøbaserte næringer og aktører er villige til å finne felles løsninger. Kommunene må også hensynta sameksistens på tvers av kommunegrensene. Dette fordrer et større rom for lokale avgjørelser, ettersom det primært er kommunen og dens innbyggere som blir berørt og løsningen på den eventuelle konflikten finnes dermed her. Vega kommune etterlyser handling og oppfølging av vekst i sjømat- og havbruksnæringene i stedet for flere rapporter.

Videre viser Vega kommune til utfordringer knyttet til ulike forvaltningspraksis mellom Statsforvaltere og lang saksbehandlingstid som utfordrer bærekraftig utvikling av sjømatnæringen. Det må sikres enhetlig praksis. Det er også utfordrende at statsforvalterne har et ensidig fokus på miljø. Statsforvalterne må i større grad ivareta næringsperspektiver. Vega kommune er sterkt uenig i utvalgets forslag om at statlige myndigheter bør overta mer av ansvaret og myndigheten for å utarbeide og vedta arealplaner for sjøområdene. Forslaget er et unødvendig feilskjær og et angrep på det kommunale selvstyret. Forslaget fratrar kommunene rett til å forvalte egne sjøområder. Det er mange interesser som skal balanseres i de kommunale sjøallmenningene, langt utover havbruk, og kommunene har best kunnskap om hvordan de ulike interessene skal og bør balanseres.

Dersom en statlig myndighet skal ta styringen, er det viktig å ta hensyn til at arealmyndigheten etter Plan- og bygningsloven er lagt til kommunene. For inngripende og sterk statlig styring av arealbruk kan dermed være i strid med grunnloven og prinsippene for lokaldemokratiet. for å sikre helhetlig planlegging og regional kompetanse.

Tildeling og tidsbegrensning av akvakulturtillatelser

Utvalget foreslår at lokalitetstillatelsene ikke skal begrenses i MTB, men i areal. Omfanget av produksjonen skal reguleres av øvrig regelverk. Dette vil endre fordelingen av midler fra Havbruksfondet, uten at utvalget verken har problematisert eller konsekvensutredet denne dimensjonen av forslaget. Vega kommune antar at dette nok ikke er tilsiktet av utvalget. Det er svært viktig at kommunene får opprettholdt sin rettmessige andel av verdiskapingen i næringen.

Tillatelser til særlige formål

Vega kommune er sterkt uenig i forslaget om at tillatelser til undervisningsformål bør avvikles. Slike tillatelser er viktige for å sikre rekruttering til næringen lokalt, og dersom disse fjernes frykter Vega kommune at det kan bli vanskelig å tilby studieplasser innen havbruk. I ytterste konsekvens kan det medføre at ungdom flytter fra distriktskommuner i tidlig alder. Formålet med tillatelsene er at undervisningsinstitusjonene skal kunne tilby attraktiv, realistisk og kvalitativ god undervisning. Ofte leies tillatelsene ut til en oppdretter som legger til rette for undervisning, og skolen får inntekter til å investere i undervisningen. Dette sikrer at de videregående skolene har tilgang på oppdatert utstyr. Eksempelvis har vi denne ordningen med YSK knyttet til Sandnessjøen videregående skole. Elevene får dermed et nært forhold til næringen allerede fra starten. Gjennom undervisningstillatelsene er privat næringsliv med på å finansiere offentlig utdanning. Det er lite sannsynlig at fylkeskommunene vil kunne drive denne undervisningen oppdatert nok og kunne følge næringas raske utvikling innenfor både kompetanse og teknologi. Vega kommune mener at det må legges til rette for økt desentralisering av utdanning innen havbruk og videreføring av tillatelser til undervisningsformål.

Vega kommune er også uenig i forslaget om at tillatelser til visningsformål bør avvikles. Visningstillatelsene er viktige for å bedre kunnskapen om akvakultur hos publikum. Befolkningen har generelt liten kunnskap om næringen. Vega kommune mener derfor at visningstillatelsen bør bestå som ordning, og mener at en bedre løsning enn å avvikle ordningen vil være å måle innehaverne av visningstillatelsene på om kvaliteten og måloppnåelsen er god nok. Videre bør det stilles krav om bruk av ny teknologi og det bør legges til rette for at det kan hentes ut synergier mellom tillatelser til visningsformål og tillatelser til undervisningsformål. Vega kommune registrerer en dreining mot mer statlig styring av forskning og utvikling, og derav hva som skal utvikles. Denne sentraliseringen av forskning er svært uheldig for en næring som er desentralisert. Vi mener det i stedet burde satses på lokal forskning og utvikling som utnytter innovasjonskraften og kompetansen i selskapene for å utvikle morgendagens bærekraftige oppdrett.

Oppsummert:

Vega kommune mener at oppfølging av utvalgets anbefalinger må sikre forutsigbare og stabile rammevilkår som fremmer utviklingen av norsk havbruk. En stor utfordring med utredningen er at svært mange av anbefalingene er lite konkrete og krever nærmere utredning. Vega kommune krever at den videre oppfølgingen av utvalgets anbefalinger gjøres gjennom gode prosesser og bred involvering, slik at vi kan sikre en helhetlig utvikling og bærekraftig vekst i vår viktigste distriktsnæring og nest største eksportnæring.

Med hilsen

Brit Skjevling
kommunedirektør

Dette dokumentet er elektronisk, og sendes uten signatur.